

ISSN: 2423 - 7655

Pajoheshha- e Mahdavi

A Research Quarterly in Mahdaviyyat
Thirteenth year, No 49, spring 2024

Explanation of the thoughts and efforts of the Imams of the revolution in the education of the revolutionary young generation

Mohammad Ali Mohseni Kho ¹

Dr. Saeid Bakshi ²

Abstract

According to the orders of the Imams of the Revolution, the youth are the capitals and future builders of the country and the Islamic Revolution. Therefore, their Islamic-Iranian education is very important. A revolutionary young believer has characteristics such as: self-aware and God-aware, enjoining what is good and forbidding what is bad, orderly and waiting, and the effective factors in the education of such a young person are: family, school, university and seminary, media, social environment and expectation. The emergence and harms that threaten the revolutionary youth are: turning your back on the revolution, despair, excesses, enemy influence and being a negative revolutionary. Considering the statements of the Imams of the revolution and the fact that the government is the Islamic Republic and the young people consider the clerics to be the representative of Islam, it should be said that the most important factor in the education of young believers in the revolution is the seminary and the clerics.

Keywords: Education, youth, revolution, expectation, clergy, Imam Khomeini, Supreme Leader

1. Bachelor of Laws, Level 3 of Qom Seminary (Responsible Author)

2. Assistant professor, faculty member of Allameh Tabataba'i University

تبیین اندیشه‌ها و اهتمام امامین انقلاب در تربیت نسل جوان انقلابی

محمدعلی محسنی خوا^۱

سعید بخشی^۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۳/۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۲/۱۰

چکیده

طبق فرمایشات امامین انقلاب، جوانان سرمایه‌ها و آینده‌سازان کشور و انقلاب اسلامی هستند؛ بنابراین تربیت اسلامی - ایرانی آنها از اهمیت زیادی برخوردار است. جوان مؤمن انقلابی دارای خصایصی از جمله: خودشناسی و خداشناسی، امر به معروف و ناهی از منکر، منظم و منتظر بودن است و عوامل مؤثر در تربیت چنین جوانی عبارت از: خانواده، مدرسه، دانشگاه و حوزه علمیه، رسانه، محیط اجتماعی، انتظار ظهور و آسیب‌هایی که جوان انقلابی را تهدید می‌کند عبارت از: پشت کردن به انقلاب، ناامیدی، افراط و تفریط، نفوذ دشمن و انقلابی منفی بودن است. با توجه به فرمایشات امامین انقلاب و این که حکومت، جمهوری اسلامی است و جوانان، روحانیون را نماینده اسلام می‌دانند، باید گفت که مهم‌ترین عامل در تربیت جوان مؤمن انقلابی، حوزه علمیه و روحانیون هستند.

واژگان کلیدی

تربیت، جوان، انقلاب، انتظار، روحانیت، امام خمینی رحمته‌الله علیه، مقام معظم رهبری.

مقدمه

جوانان هر کشور، آینده آن کشور را می‌سازند و ضامن بقای نظام حکومتی آن هستند. در این چهل و اندی سال که از انقلاب شکوهمند اسلامی ایران می‌گذرد، همواره یکی از دغدغه‌های امام خمینی رحمته‌الله علیه و مقام معظم رهبری (حفظه الله) تربیت نسل جوانی بوده که آگاه به معارف اسلامی، آگاه به نیازهای جمهوری اسلامی و کوشا در حفظ و پیشرفت آن باشند.

۱. کارشناسی حقوق و طلبه سطح ۳ حوزه علمیه قم (نویسنده مسئول) (mohammad.ali.mohseni9711@gmail.com).

۲. استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی (saeidbakhshy@atu.ac.ir).

همان‌طور که تأثیرگذاری جوانان در جامعه بیش از سایر اقشار است، تأثیرپذیری آنها نیز بیشتر است زیرا آنها در سنی قرار دارند که شخصیت‌شان در حال شکل‌گیری است، بنابراین دغدغه امامین انقلاب به حق است و نیاز به تألیف مقاله‌ای در این زمینه کاملاً حس می‌شود.

گرچه کتاب‌ها و مقالاتی در رابطه با اندیشه امامین انقلاب در مورد تربیت جوانان انقلابی نوشته شده است از جمله کتاب *جوانان از دیدگاه امام خمینی* از مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، کتاب *دغدغه‌های فرهنگی* از مرکز صهبا و کتاب *ما منتظریم* از حسن ملایی، اما این تألیفات به نقل فرمایشات امامین انقلاب و گاه کمی توضیح اکتفا کرده‌اند و تبیین اندیشه ایشان و تطبیق آن با کتاب و سنت نپرداخته‌اند.

شیوه این نوشتار این‌گونه است که با مطالعه فرمایشات امامین انقلاب در مورد جوانان، نکات کلیدی برداشت و با زبان ساده به صورت نوشتار درآمده است؛ در مواردی که فرمایشات ایشان نیاز به توضیح داشت، به تبیین مطلب با زبانی ساده پرداخته‌ایم. مهم‌ترین ویژگی این مقاله، عبارت است از این که همراه با بیان فرمایشات امامین انقلاب، آیات و روایات شریفه به عنوان مؤید ذکر شده‌اند و در موارد ضرورت به تبیین آن آیه یا روایت نیز پرداخته‌ایم، تا مخاطب بداند که توصیه‌های امامین انقلاب نظر شخصی ایشان نبوده، بلکه ایشان دستورات کتاب و سنت را با زبانی ساده برای عموم مردم بیان کرده‌اند.

این مقاله در سه عنوان کلی و پانزده عنوان فرعی تنظیم شده است، در عنوان اول به ویژگی‌های جوانان انقلابی، در عنوان دوم به عوامل مؤثر در تربیت جوانان انقلابی و در عنوان سوم به آسیب‌شناسی جوانان انقلابی پرداخته‌ایم.

ویژگی‌های جوانان انقلابی

در این مبحث ویژگی‌های محوری جوان انقلابی که در بیانات امامین انقلاب مورد تصریح و تأکید قرار گرفته‌اند که عبارت از خودشناسی، خداشناسی، آمر به معروف و ناهی از منکر، محصل، مهذب و ورزشکار، منظم و منتظر بودن است، تبیین شده است.

۱. خودشناسی و خداشناسی

جوان مؤمن انقلابی باید از توانایی‌ها و ظرفیت‌های خودش آگاه باشد تا جایگاه مناسب با خود را در اجتماع برای خدمت به نظام جمهوری اسلامی پیدا کند، وگرنه چه بسیار انسان‌های نیک هستند که به دلیل این که در جایگاه اشتباهی قرار گرفته‌اند علاوه بر این که استعداد‌های

آنها هدر می‌رود، موجب بدبینی مردم به این نظام نیز می‌شوند. جوان تا وقتی که خودش را شناسد نمی‌تواند عقاید و اعمالش را اصلاح کند و با اسلام تطبیق دهد (شریفی نیا، ۱۳۸۰ش: ۱۳۱). امیرالمؤمنین علیه السلام می‌فرماید:

کسی که خودش را بشناسد، پروردگارش را نیز می‌شناسد (آمدی، ۱۳۹۵ش: ج ۱، ۵۸۸).

پس از خودشناسی، باید خدا را نیز بشناسد، زیرا کسی که خدای خود را شناسد نمی‌تواند به خلق خدا خدمت کند. آیا نیرویی غیر از ایمان راسخ به خداوند یگانه و معاد می‌تواند مانع مادی گزایی و تجاوز به حقوق مردم برای کسب منافع مادی شود؟

تلاش او برای خدمت به خلق خدا و این نظام اسلامی برای خدا است. انتظار ندارد که دیگران نزد او بیایند و از او تقدیر کنند (شریفی نیا، ۱۳۸۰ش: ۱۳۳). عملش برای خداست، به خدا توکل می‌کند و پاداشش را از خدا می‌خواهد. از آثار مهم توکل به خدا، ایجاد اعتماد به نفس است. جوانی که توانایی‌های خود را می‌شناسد، خدای خود را نیز می‌شناسد و می‌داند که «الله علی کل شیء قدیر» (آل عمران: ۱۸۹)؛ خداوند بر هر چیزی تواناست، با توکل بر قادر متعال می‌تواند به اسلام و ملتش خدمت کند و هیچ نیرویی نمی‌تواند سد راهش شود و در برخورد با هیچ مشکلی، ناامید نمی‌شود.

مقام معظم رهبری به جوانان انقلابی توصیه می‌کنند که اگر دیدند دشمنان از همه طرف آنها را احاطه کرده‌اند و دوستان از او روی گردانیده‌اند، ناامید نشوند بلکه طبق آیه ۱۲۹ سوره مبارکه توبه «فإن تولوا فقل حسبي الله لا إله إلا هو عليه توكلت وهو رب العرش العظيم»؛ پس (ای رسول) هرگاه مردم روی گردانیدند بگو: خدا مرا کافی است که جز او خدایی نیست، من بر او توکل کرده‌ام و او پروردگار عرش بزرگ است، به خدا توکل کنند. البته معنای توکل این نیست که دست از تلاش بکشد و منتظر بماند که خدا برایش گشایشی ایجاد کند، بلکه باید تمام تلاشش را بکند، اما نتیجه را از خدا بخواهد (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با مسئولان نظام، ۱۳۹۵/۲/۱۶).

۲. امر به معروف و نهی از منکر

امر به معروف و نهی از منکر از بزرگ‌ترین واجبات الهی هستند که به وسیله این دو واجب، سایر واجبات نیز برپا می‌شوند (ربانی خوراسگانی، ۱۳۸۸ش: ۱۶۶). امیرالمؤمنین علیه السلام در مورد اهمیت این واجب الهی می‌فرماید:

تمام کارهای نیک در برابر آن مانند دمینی به دریای موج است (نهج البلاغه، حکمت ۳۷۴).

هر انقلابی پس از پیروزی نیاز به نیروی انسانی مهذب دارد، برای تأمین چنین نیرویی باید در جامعه داعیان به نیکی و بازدارندگان از بدی وجود داشته باشند تا در جامعه بستر مناسبی برای رشد نیروی مهذب فراهم شود. این دو واجب الهی دارای دو سطح فردی و حکومتی هستند (ربانی خوراسگانی، ۱۳۸۸ ش: ۱۶۷). سطح فردی آن یک وظیفه عمومی است، اما جوان مؤمن انقلابی به طور ویژه مکلف به آن است، زیرا یکی از اهداف انقلاب اسلامی اجرای معروف و جلوگیری از منکر در جامعه است. اولین فایده‌اش این است که نیکی همچنان نیکی بماند و گناه در نظر مردم همیشه گناه بماند و تبدیل به ثواب نشود (بیانات مقام معظم رهبری در خطبه‌های نماز جمعه تهران، ۱۳۷۹/۹/۲۵).

از جمله کارکردهای آن تعادل در نظام اجتماعی و حفظ نظام است، زیرا انحرافات در جامعه، تعادل را برهم می‌زند و نظام اسلامی رو به نابودی می‌رود. از دیگر کارکردهای آن حاکمیت نیکان و عدم استیلاي بدن است. امیرالمومنین علیه السلام می‌فرماید:

امر به معروف و نهی از منکر را ترک نکنید که اشرار بر شما مسلط خواهند شد سپس هر چه دعا کنید مستجاب نمی‌گردد (نهج البلاغه، نامه ۴۷).

از انگیزه‌های ترک امر به معروف و نهی از منکر، ترس از تمسخر، رسیدن ضرر خفیف، طمع برای تشویق توسط منحرفان و تعلق به اجتماع برای هم‌رنگی و طرد نشدن از جامعه منحرف است. جوان مؤمن انقلابی موظف به تلاش برای حفظ نظام اسلامی و حاکمیت خوبان است، که این دو امر محقق نمی‌شود مگر با امر به معروف و نهی از منکر، پس نباید انگیزه‌های ترک این دو واجب الهی در او موجود باشد و باید نسبت به اجرای این دو واجب در جامعه اسلامی اهتمام ورزد (ربانی خوراسگانی، ۱۳۸۸ ش: ۱۷۵).

۳. تحصیل، تهذیب و ورزش

دوره جوانی، دوره توانایی است. این توانایی باید عمدتاً در تحصیل علم، ایجاد صفای نفس و تقوا و ایجاد نیروی جسمانی به کار رود. به طور خلاصه یک جوان انقلابی باید تحصیل، تهذیب و ورزش را دنبال کند (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با جوانان به مناسبت هفته جوان، ۱۳۷۹/۲/۷).

جوان مؤمن انقلابی آینده‌ساز کشور است، ساختن آینده کشور و پیشرفت آن نیاز به تحصیل علم دارد. امام صادق علیه السلام می‌فرمایند:
دوست ندارم جوانی از شما را جز بر دو گونه ببینم: دانشمند یا دانشجو (طوسی، ۱۳۹۴ ش: ۳۰۳).

علم بدون تقوا موجب انحراف و اضرار به دیگران می‌شود، پس جوان انقلابی در کنار تحصیل علم باید به تهذیب نیز بپردازد. امام صادق علیه السلام می‌فرمایند:
ای گروه جوانان! تقوا پیشه کنید (مجلسی، ۱۳۸۶ ق: ج ۲۴، ۲۴۶).

امام خمینی رحمته الله علیه نیز می‌فرمایند:
تحصیل همراه تهذیب و تعهد و اخلاق فاضله انسانی است که می‌تواند ما را به حیات انسانی برساند و می‌تواند کشور را از وابستگی‌ها نجات بدهد (باهنر، ۱۴۰۰ ش: ۱۱۴).

تحصیل علم و تهذیب نفس نیاز به سلامت جسمانی دارد پس باید به تندرستی و ورزش نیز اهمیت دهد. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرمایند:
به فرزندان تان شنا و تیراندازی (دو نمونه از ورزش‌های رایج عصر پیامبر صلی الله علیه و آله) را آموزش دهید (پاینده، ۱۳۹۰ ش: ۵۶۷).

امام خمینی رحمته الله علیه نیز می‌فرمایند:
وقتی قوه جسمانی با قوه روحانی باهم شد، خیلی ارزش پیدا می‌کند. قوه جسمانی برای خدمت و قوه روحانی برای هدایت است. این دو قوه وقتی مجتمع شد، یک انسان، به تمام معنا انسان می‌شود (مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۷۸ ش: ۳۴۵).

۴. نظم و برنامه‌ریزی

عمر جوانان بزرگ‌ترین سرمایه آنهاست. جوان مؤمن انقلابی باید از این سرمایه در جهت تحقق آرمان‌های اسلامی، انقلابی و ملی استفاده کند. بدون داشتن نظم و برنامه‌ریزی این سرمایه هدر می‌رود و قابل جبران نیست. امام خمینی رحمته الله علیه علاوه بر این که خودش منظم بود، از این که شاگردانش به صورت بی‌نظم در درس حاضر شوند ناراحت می‌شد و می‌فرمود:
من نمی‌گویم به درس من نیائید، ولی اگر می‌خواهید بیائید، منظم بیائید (دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۸۴ ش: ۱۳۴).

ایشان به جوانان توصیه می‌کردند که هرچه هست در جوانی است، در پیری از لحاظ جسمی و ذهنی توانی برای تحصیل، تهذیب و عبادت ندارید. از حیل‌های شیطان این است

که به جوانان وعده اصلاح در زمان پیری را می‌دهد تا جوانی با غفلت از دست برود و به پیران وعده طول عمر می‌دهد، در نتیجه تا لحظه آخر عمر با وعده‌های پوچ انسان را از یاد خدا بازمی‌دارد تا مرگش فرا رسد (دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۸۴ ش: ۱۲۱). این‌که امیرالمومنین عَلَيْهِ السَّلَام می‌فرماید:

سفارش می‌کنم شما حسن و حسین را به تقوای الهی و نظم در کارهای‌تان (نهج البلاغه، نامه ۴۷).

نظم را در کنار تقوا بیان کرده‌اند، وجهش این است که کسی که نظم ندارد و گاهی عبادت را در اول وقت و گاهی در آخر وقت انجام می‌دهد و گاهی هم انجام نمی‌دهد، به تدریج شیطان در او نفوذ کرده و او در انجام واجبات و ترک محرمات سست تر می‌شود.

۵. انتظار آینده روشن

انقلاب اسلامی ایران، مقدمه ظهور است، زیرا امام زمان عَجَلُ الْوَقْتِ برای تحقق حکومت صد در صد عادلانه می‌آید. بنابراین باید قبل از ظهور، حکومتی شصت یا هفتاد درصد عادلانه تشکیل شده باشد تا مقدمات تحمل حکومت صد در صد عادلانه در مردم ایجاد شده باشد (مؤسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۹۸ ش: ۱۴۲).
از آیات ۱۷۱ تا ۱۷۳ سوره مبارکه صافات که می‌فرماید:

﴿وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ * إِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ * وَإِنَّ جُنَدَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ﴾

وعده ما درباره بندگانی که به رسالت فرستادیم از پیش قطعی شده است * که آنان بر دشمنان‌شان حتما پیروز می‌شوند * و سپاه ما قطعاً غالب می‌شود.

می‌توان نتیجه گرفت که اولاً در نهایت تاریخ بشریت دورانی خواهد آمد که آرمان‌های پیامبران محقق خواهد شد؛ ثانیاً رسیدن به آن دوران به کمک سپاهیان خدایی خواهد بود؛ ثالثاً انقلاب اسلامی ایران، ما را یک مرحله به ظهور حضرت مهدی عَلَيْهِ السَّلَام نزدیک تر کرده است؛ زیرا امام زمان عَجَلُ الْوَقْتِ در زمینه مساعد ظهور خواهند کرد، یعنی در جریان جنگ‌های پس از ظهور، کسی که می‌کشد می‌داند چرا می‌کشد و کسی که کشته می‌شود می‌داند که چرا کشته می‌شود، یعنی مردم عدالت واقعی را شناخته‌اند و بر آنها اتمام حجت شده است. انقلاب اسلامی یکی از جنود الهی بود تا مردم با عدالت واقعی و معارف قرآن آشنا شوند (مؤسسه

پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۹۸ش: ۱۴۵ و ۱۵۱).

این که در بعضی روایات مانند این روایت از امام صادق عَلَيْهِ السَّلَام که می‌فرمایند:
هر پرچمی که قبل از قیام قائم برافراشته شود، پس صاحب آن پرچم طاغوت
است (کلینی، ۱۳۸۷ش: ج ۸، ۲۹۵).

وارد شده که هر علمی که قبل از ظهور حضرت بلند بشود، علم باطل است. مقصود این
نیست که هر حکومتی در عصر غیبت تشکیل شود، باطل است؛ بلکه مقصود روایات این است
که هرکس در عصر غیبت علمی بلند کند با ادعای این که مهدی موعود است، باطل است و
باید تکذیب شود (هدایتی، ۱۳۸۷ش: ۱۵۱؛ ملایی، ۱۳۹۶ش: ۲۱۳).

بنابراین با توجه به این که انقلاب اسلامی ایرانی زمینه‌ساز ظهور است، جوان مؤمن انقلابی
باید یک جوان منتظر باشد؛ انتظار یعنی آماده باش، یعنی اگر امام زمان عَلَيْهِ السَّلَام امروز ظهور
بکند جوان منتظر آمادگی ظهور را دارد. این که در زیارت آل یاسین می‌خوانیم «و نصرتی لکم
معه» انتظار یعنی همین آماده بودن برای یاری حضرت ولی عصر عَلَيْهِ السَّلَام. امام جواد عَلَيْهِ السَّلَام
می‌فرمایند:

همانا قائم از ماست، او مهدی است، کسی که باید در دوران غیبتش، منتظر او باشند و در
هنگام ظهورش مطیع او باشند (ابن بابویه، ۱۳۹۵ق: ج ۲، ۳۷۷).

اطاعت در هنگام ظهور بدون آمادگی برای اطاعت در عصر غیبت ممکن نیست، پس
مقصود امام از انتظار، آمادگی برای ظهور است.

جوان مؤمن انقلابی منتظر فرج است، یعنی به وضع موجود بشریت قانع نیست و امید به
تحقق گشایش دارد، به همین دلیل برای رسیدن به وضع مطلوب تلاش می‌کند، که این وضع
با فراهم کردن زمینه ظهور برای اتصال انقلاب اسلامی با حکومت حضرت ولی عصر عَلَيْهِ السَّلَام
محقق می‌شود (مؤسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۹۸ش: ۴۳ و ۴۵). به تعبیر امام
خمینی رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِ، نظام جمهوری اسلامی امانت الهیست و جوان مؤمن انقلابی که آینده‌ساز
جمهوری اسلامی ایران است، باید این امانت را به صاحبش که حضرت مهدی موعود عَلَيْهِ السَّلَام
است برساند (هدایتی، ۱۳۸۷ش: ۲۴۵). همچنین ایشان می‌فرمایند:

جمهوری اسلامی باید جمهوری‌ای باشد که امام زمان عَلَيْهِ السَّلَام آن را بپذیرد و منتهی به
ظهور امام عصر عَلَيْهِ السَّلَام بشود (همان: ۲۳۹ و ۲۵۳).

بنابراین هدف از انقلاب اسلامی ایران زمینه‌سازی برای ظهور حضرت ولی عصر عَلَيْهِ السَّلَام و

اتصال حکومت جمهوری اسلامی به حکومت ایشان است و به تعبیر امام خمینی رحمته الله علیه یکی از وظایف منتظران تلاش برای پیشبرد انقلاب اسلامی است (همان: ۱۳۹)؛ پس نتیجه می‌گیریم انقلابی بودن و منتظر بودن دو روی یک سکه هستند.

عوامل مؤثر در تربیت جوانان انقلابی

در این مبحث عوامل مؤثر در تربیت جوانان انقلابی که در بیانات امامین انقلاب مورد تصریح و تأکید قرار گرفته‌اند که عبارتند از خانواده، مدرسه، دانشگاه و حوزه علمی، رسانه، محیط اجتماعی و انتظار ظهور است، تبیین شده است.

۱. خانواده

مهم‌ترین، قدیمی‌ترین، کوچک‌ترین و اولین نهاد اجتماعی که انسان در آن رشد و نو پیدا می‌کند خانواده است. هسته اولیه آن از مرد و زن تشکیل شده و سپس با آمدن فرزندان گسترش پیدا می‌کند. خانواده نقش مهمی در پرورش و شکوفایی استعدادهای مادی و معنوی فرزندان و سوق دادن آنها به سوی اهداف اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، اخلاقی و تربیتی دارد (ملکی‌راد، ۱۳۹۷ ش: ۱۳۳-۱۳۴). شخصیت جوانان در محیط خانواده شکل می‌گیرد. کودکان رفتاری را که از اعضای خانواده سر می‌زند، احساساتی که در امور مختلف ابراز می‌شود و اعتقاداتی که بر آن تأکید می‌گردد می‌بینند، به خاطر می‌سپارند و براساس آن عمل می‌کنند و به تدریج جزء شخصیت‌شان می‌سازند. همواره رفتار، تصمیمات و افکار والدین در معرض دید و مشاهده کودکان است و در صورتی که رفتار کودک مطابق رفتار والدین باشد مورد تشویق قرار می‌گیرد. بنابراین کودک و نوجوان خانواده را الگوی خود قرار می‌دهد و مطابق با این الگو شخصیتش تا جوانی به طور کامل شکل می‌گیرد (شریفی‌نیا، ۱۳۸۰ ش: ۱۴۲). حضرت امام خمینی رحمته الله علیه می‌فرمایند:

اسلام آمده تا راه تربیت را به ما نشان دهد و بانوان باید فرزندان خود را به شیوه اسلامی تربیت کنند (مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۷۸ ش: ۲۸۴).

مقام معظم رهبری می‌فرمایند:

تربیت فرزند به وسیله مادر، مثل تربیت در کلاس درس نیست، بلکه با رفتار است، با عاطفه است، با نوازش است، با زندگی کردن است (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با مداحان، ۱۳۹۹/۲/۱۱).

پیامبر اکرم ﷺ می‌فرمایند:

به فرزندان خود احترام کنید و با آداب پسندیده با آنها معاشرت کنید (مجلسی، ۱۳۸۶ق: ج ۲۳، ۱۱۴).

این‌که والدین نقش مهمی در تربیت جوان انقلابی منتظر دارند بر کسی پوشیده نیست، زیرا اولین جامعه‌ای که انسان وارد آن می‌شود و بیشترین تأثیر را از آن می‌پذیرد و شاکله شخصیتش شکل می‌گیرد خانواده است. اما نکته مهمی که هم در روایات و هم در بیانات امامین انقلاب به آن اشاره شده است، تربیت فرزندان با عمل است. زیرا والدین الگوی فرزندشان هستند و فرزند رفتار آنها را زیر نظر دارد و از آنها تقلید می‌کند. اگر والدین صرفاً با زبان فرزندشان را به اسلام، انقلاب و انتظار ظهور تشویق کنند اما در عمل به آنها اعتقاد نداشته باشند و عمل‌شان خلاف گفتارشان باشد، والدین باعث ایجاد دافعه در فرزندشان نسبت به اسلام، انقلاب و انتظار ظهور می‌شوند و فرزند جوانشان به تأثیرپذیری از الگوهای خارج از خانواده به خصوص الگوهای غربی که در فضای مجازی تبلیغ می‌شوند، سوق داده می‌شود. بنابراین والدین باید در گفتار و رفتارشان فرزند جوان‌شان را به پایبندی به اسلام و انقلاب تشویق کنند و معارف اسلامی و انقلابی را به او آموزش دهند.

۲. مدرسه، دانشگاه و حوزه علمیه

مدرسه، دانشگاه و حوزه علمیه مکان‌هایی هستند که کودکان، نوجوانان و جوانان بیشتر وقت خود را پس از خانه و خانواده در آن‌جا سپری می‌کنند. مدرسه نخستین مکانی است که کودک را از محیط محدود خانواده جدا و به عرصه اجتماع که محیطی گسترده‌تر است می‌برد (شریفی‌نیا، ۱۳۸۰ش: ۱۳۸). انسان‌ها در سنی که شخصیت و مبانی فکری‌شان در حال شکل‌گیری است وارد محیط مدرسه، دانشگاه و حوزه علمیه می‌شوند، بنابراین یک نظام آموزشی هدفمند متناسب با اهداف اسلامی، انقلابی و ملی می‌تواند در آینده، یک جوان خادم به اسلام و میهنش به جامعه تحویل دهد. متون درسی باید ارزش‌های اسلامی، انقلابی و ملی را به کودکان، نوجوانان و جوانان آموزش دهند و معلم‌ها و اساتید نیز باید آگاه به این ارزش‌ها باشند تا بتوانند این ارزش‌ها را در محصلین خود نهادینه کنند و به شبهات آنان پاسخ دهند، نه این‌که خودشان برای محصلین شبهه‌زا باشند. این‌که در آیه ۷۸ سوره مبارکه حج خداوند خطاب به مؤمنین می‌فرماید:

«ملة ابيکم ابراهيم»:

از آئين پدرتان ابراهيم پيروي کنيد.

و پيامبر اکرم ﷺ فرمودند:

پدران سه دسته‌اند: پدري که تو را به دنيا آورد و پدر همسرت و پدري که به تو علم آموخت (نراقی، ۱۴۰۰ش: ج ۳، ۱۴۰).

و «ای علی من و تو پدران این مردم هستيم» (مجلسی، ۱۳۸۶ق: ج ۴۰، ۴۵). دال بر این است که معلم مانند پدر می‌تواند در شخصیت، مبانی فکری و اعتقادی محصلش تأثیر بگذارد و همچنين باید مانند یک پدر دلسوز باشد و محصلش را مانند فرزندش بداند و دغدغه‌اش تربیت او و ایجاد آینده‌ای درخشان برایش باشد.

مدرسه نباید صرفاً به آموزش بپردازد، بلکه باید آموزش و پرورش همراه هم باشند. معلم‌ها باید جوانان را مستقل و با اعتماد به نفس بار بیاورند. اگر تربیت جوانان به دست معلم‌ها اسلامی و ملی نباشد در آینده کشور مستعمره شرق یا غرب می‌شود. معلم‌ها باید ابتدا خودشان مهذب شوند و به تعلیمات اسلام که برای آدم‌سازی است عمل کنند و سپس به تربیت جوان‌ها بپردازند و مراکز آموزشی را تبدیل به مکان آدم‌سازی بکنند، زیرا فطرت جوانان پاک‌تر است و به ملکوت نزدیک‌ترند، در نتیجه تأثیرپذیری آنها بیشتر است. مراکز آموزشی باید عاری از معلمان شرقی یا غربی شود، زیرا شعار جمهوری اسلامی نه شرقی و نه غربی است. قدرت‌های استعمارگر دانستند که جوانان به خاطر ایمانی که به اسلام داشتند توانستند دستشان را از منابع ملی قطع کنند، لذا با آلوده کردن محیط مدارس و دانشگاه‌ها به فساد و فحشا درصد این هستند که جوانان را از اسلام جدا کنند، تا دوباره بتوانند بر منابع ملی مسلط شوند. در رژیم پهلوی به دانشجویان تلقین کرده بودند، که اگر برای ادامه تحصیل به غرب نروند نمی‌توانند به جایی برسند، دانشگاه‌های غربی دانشجویان ایرانی را غریزه بار می‌آوردند، لذا مسئولین باید شرایط ادامه تحصیل را در داخل کشور برای جوانان فراهم کنند. دوستی و همکاری دانشجویان با طلاب توطئه دشمن در جدایی دین از سیاست و متنفر کردن جوانان از اسلام را ناپود می‌کند (مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۷۸ش: ۲۸۶-۳۳۵).

یکی از راه‌هایی که دشمنان جمهوری اسلامی برای براندازی نظام به آن متوسل شده‌اند، نفوذ دادن افراد منحرف و ضد اسلام در حوزه‌های علمیه است (ابراهیمی‌فر، ۱۳۸۰ش: ۲۱۵). مقام معظم رهبری به اسلام فقه‌ای معتقد و ملتزم است. یعنی اسلام ناب محمدی که بر

خلاف اسلام متحجر با تکیه بر آموزه‌های دینی، درگیر جنبه‌های عملی زندگی مردم می‌شود، بنابراین روحانیون نباید خودشان را کنار بکشند، بلکه باید در تربیت نسل جوان کوشا باشند (غفاری، ۱۳۹۵ش: ۵۶).

حوزه‌های علمیه محل تعلیم، تربیت و رهبری مسلمانان است. روحانیون مظهر اسلام، مبین قرآن و جانشین انبیا هستند (مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۴ش: ۶۵-۶۸). وظیفه حوزه‌های علمیه این است که طلاب عالم و مهذب تربیت کنند، زیرا طلبه بدون تهذیب نفس، تبدیل به روحانی‌نمایی می‌شود که ابزار دست دشمنان اسلام قرار می‌گیرد و جوانان را از اسلام و انقلاب منحرف می‌کند (همان: ۴۹۹). علمای حوزه علمیه و اساتید دانشگاه‌ها باید در نزدیک کردن هر چه بیشتر حوزه‌ها و دانشگاه‌ها تلاش نمایند، زیرا ارتباط دانشجویان جوان با روحانیون عالم و مهذب سبب آگاهی و علاقه آنها به اسلام و انقلاب خواهد شد (همان: ۱۵۲). روحانیون باید برای علاقه مند کردن جوانان به اسلام و انقلاب به شهرهای مختلف برای تبلیغ بروند، اما باید بدانند سؤال جوان چیست تا خودشان را برای پاسخ به شبهات آنها آماده بکنند. این که امام صادق علیه السلام می‌فرمایند: «قلم علما برتر از خون شهداست» (ابن بابویه، ۱۳۸۷ق: ج ۴، ۳۹۹) به این دلیل است که یک عالم می‌تواند یک انسان متعالی و یک جوان مؤمن و ملتزم به اسلام و کشورش بسازد (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با اعضای شورای انقلاب فرهنگی، ۱۳۷۸/۹/۲۳). بهترین مخاطبان برای تبلیغ، جوانان هستند، زیرا طول عمرشان بیشتر است و سال‌های بیشتری در زندگی‌شان تأثیر می‌گذارد (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با نمایندگان ولی فقیه در دانشگاه، ۱۳۷۶/۷/۱۶). بنابراین با توجه به این که جوانان خارج از خانواده، بیشتر عمرشان را در محیط مدرسه، دانشگاه و حوزه علمیه می‌گذرانند و از معلمان، اساتید و روحانیون الگوگیری می‌کنند، پس این سه محیط در تربیت آنها بسیار موثر است. باید گفت به دلیل این که حکومت، جمهوری اسلامی است و جوانان، روحانیون را نماینده اسلام می‌دانند، جامعه روحانیت با گفتار و کردارشان بیشترین تأثیر را در جذب یا دفع جوانان از اسلام و انقلاب دارند.

پیش از پیروزی انقلاب اسلامی رژیم دست‌نشانده پهلوی می‌خواست از طریق تلویزیون، سینما، روزنامه و مجلات جوانان را به فحشا بکشاند، زیرا جوان ایرانی‌ای که غرق در فحشا

شده باشد، دیگر به فکر اصلاحات اجتماعی نمی‌افتد و در نتیجه این رژیم که دست‌نشانده استعمارگران شرقی و غربی بود به عمرش ادامه می‌دهد. امروز نیز با توجه به این که رسانه‌ها، خصوصاً فضای مجازی قدرت جذب و تأثیر بیشتری در جوانان دارد، استعمارگران تمرکزشان را روی تهاجم فرهنگی از طریق رسانه‌ها گذاشته‌اند تا فرهنگ اسلامی را در ذهن جوان ایرانی متحجر و قدیمی جلوه دهند و او را از آینده اسلام و انقلاب ناامید کنند و در مقابل، فرهنگ شرقی یا غربی استعمارگرانه را در ذهن جوانان، فرهنگی مترقی و تنها راه پیشرفت یک کشور نشان دهند.

بالاترین خدمت به کشور، رشد نیروی انسانی است، این وظیفه بر عهده رسانه‌هاست که جوانان را به اسلام، انقلاب و آینده کشورشان امیدوار کنند. رسانه‌ها باید معارف اسلامی را به جوانان بیاموزند. جوان‌های هر نسلی می‌تواند جوان‌های نسل بعدی را تربیت کند، رسانه‌ها به دلیل جذابیتی که دارند تأثیر زیادی روی جوانان دارند، بنابراین محتوای رسانه‌ها باید طوری باشد که جوانان را معتقد به اسلام، امیدوار به آینده کشور و انقلاب، مستقل از گرایش‌های شرقی و غربی بار بیاورد (مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۴ ش: ۳۳۹-۳۴۴).

مقام معظم رهبری در مورد تهاجم فرهنگی می‌فرمایند:

امروزه جنگ، جنگ نظامی نیست بلکه جنگ فرهنگی است. آثارش مانند بمب شیمیایی نامحسوس است. هدف اصلی تهاجم فرهنگی جوانان هستند و ابزار اصلی آن رسانه‌ها هستند. استعمارگران از طریق رسانه‌ها به ذهن جوان ایرانی این باور را تزریق می‌کنند که تو نمی‌توانی بدون پیروی از غرب پیشرفت کنی. می‌خواهند ریشه‌های خود باوری علمی، فرهنگی و ملی را در جوانان بخشکانند. تبادل فرهنگی یعنی به انتخاب خودمان آموزه‌های نیک را از ملت‌های دیگر فرا بگیریم تا فرهنگ مان کامل شود، این پسندیده است. اما تهاجم فرهنگی یعنی دشمن می‌خواهد فرهنگ ما را ریشه‌کن کند و فرهنگ مطلوب خودش را جایگزین کند، در برابر تهاجم فرهنگی نباید منفعل باشیم. تبادل فرهنگی مانند این است که ما به انتخاب خودمان دارویی را برای درمان بخریم و به خود تزریق کنیم، اما تهاجم فرهنگی مانند این است که کسی که خودش بیمار است و دشمن ماست، برخلاف میل ما بیماریش را به ما تزریق کند. قرن‌ها پیش در اندلس با تشویق جوانان به شهوترانی جنسی و شراب‌خواری، جوانان مسلمان را فاسد کردند و حکومت را از مسلمین گرفتند، امروز نیز از طریق رسانه می‌خواهند با جوانان مؤمن انقلابی این کار را انجام دهند. در مقابل تهاجم فرهنگی باید موضع هجومی داشته باشیم نه دفاعی. مسئولین باید به آثار هنری جوانان مؤمن انقلابی اعتنا کنند، زیرا جوان بی‌تجربه است

وقتی ببیند که یک دستگاه رسمی کشور به اثر او که دارای محتوای اسلامی، انقلابی و ملی است بی‌اعتنایی می‌کند و او را تحقیر می‌کند، سرخورده و منزوی می‌شود (غفاری، ۱۳۹۵ش: ۱۱۱-۱۱۶؛ مرکز صهبا، ۱۳۹۰ش: ۱۱۴-۱۲۳).

سبک زندگی جوان مؤمن انقلابی؛ اسلامی - ایرانی است. یعنی سبک خانواده، خوراک، پوشاک، زبان، تحصیل و تفریحات او اسلامی - ایرانی است. در طول تاریخ هویت ملی ما با اسلام درهم آمیخته است و قابل تفکیک نیست. رسانه‌ها وظیفه دارند این سبک زندگی را به جوانان نشان دهند، تا جوانان از خودباختگی در مقابل بیگانگان به این خودباوری برسند که نیاز به تقلید ندارند بلکه خودشان دارای فرهنگ اصیل اسلامی - ایرانی هستند (غفاری، ۱۳۹۵ش: ۱۳۰-۱۳۲؛ ابادری، ۱۳۸۸ش: ۱۰۷-۱۲۳).

رسانه ملی باید به فکر و فرهنگ عمومی جامعه و به خصوص نسل جوان جهت اسلامی - ایرانی بدهد و با پاسخ به شبهات از فرهنگ جامعه آسیب‌زدایی کند. استحکام بنیان‌های اعتقادی و دینی، آشنایی با معارف اسلام و قرآن، شناخت تاریخ کشور و افتخارات ملت بزرگ ایران، شناخت امام خمینی رحمته‌الله، انقلاب اسلامی و دفاع مقدس از جمله مهم‌ترین مصادیق فرهنگ اسلامی - ایرانی است. جهت‌گیری محتوایی آن، وحدت در عین کثرت است، یعنی اندیشه‌های گوناگون می‌توانند نظرات خود را در چهارچوب قوانین جمهوری اسلامی بیان کنند. هدف از تأسیس رسانه ملی انسان‌سازی و هدایت تمام اقشار جامعه و به خصوص قشر جوان به ارزش‌های اسلامی، انقلابی، ملی و ترویج خودباوری، امید نسبت به آینده نظام جمهوری اسلامی، وحدت ملی، مبارزه با شایعه‌پراکنی از طریق اطلاع‌رسانی اخبار مطابق با واقع، احیای امر به معروف و نهی از منکر و تهاجم در برابر رسانه‌های بیگانه که به تحمیل فرهنگ استکباریشان می‌پردازند است (باهنر، ۱۴۰۰ش: ۸۶-۱۰۸).

۴. محیط اجتماعی

انسان موجودی اجتماعی است. بخشی از شخصیت جوانان با تأثیر از جامعه شکل می‌گیرد. جوان برای این‌که از سوی همسالانش طرد نشود، هم‌رنگ آنها می‌شود. یکی از اهداف استعمارگران برای بقای حکومت دست‌نشانده خود، فاسد کردن جامعه است. زیرا جوانی که سرگرم فحشا شده است نسبت به اصلاحات اجتماعی و آینده‌کشورش بی‌تفاوت می‌شود. پیش از انقلاب رژیم پهلوی با همکاری قدرت‌های شرقی و غربی به نام آزادی و تمدن با ایجاد مراکز فساد جنسی، شراب‌خواری، ترویج ابتذال جنسی از طریق سینما، ترویج عقاید باطل از طریق

روزنامه‌ها و کتاب‌ها و توزیع گسترده مواد مخدر، جوانان را به فساد جنسی، عقیدتی و اعتیاد می‌کشاند، تا بقای عمرش تضمین شده باشد. امروز نیز استعمارگران با ترویج بی‌بند و باری جنسی، قبح‌شکنی محرمات شرعی مانند روزه‌خواری در ملاء عام و ترویج عقاید باطل ضداسلامی سعی در مسموم کردن محیط جامعه جمهوری اسلامی ایران را دارند، تا جوانان به گونه‌ای بار بیابند که نه غیرت دینی داشته باشند و نه غیرت ملی، بلکه نسبت به اسلام و میهن خود بی‌تفاوت باشند.

به تعبیر امام خمینی رحمته‌الله‌علیه آزادی‌ای که کشورهای بیگانه برای جوانان ما می‌خواهند، آزادی استعماری است. یعنی با سرگرم کردن جوانان به فحشا، فکرشان را از آنها بگیرند تا جوان دیگر نتواند به اصلاح جامعه فکر کند، هر بلایی سرش بیاورند بی‌تفاوت باشد و در خدمت تحقق اهداف استعمارگران باشد. آنها تبعیت از فرهنگ غرب را نماد آزادی، تمدن و روشنفکری قرار دادند (مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۸۴ ش: ۴۹-۵۰). مقام معظم رهبری می‌فرماید: تهدیدات درونی مهم‌تر از تهدیدات بیرونی است، اگر ما تهدیدات درونی را خنثی کنیم، تهدیدات بیرونی مشکلی برای ما ایجاد نمی‌کند. آیه ۵۳ سوره مبارکه انفال می‌فرماید:

﴿بأن الله لم يك مغيرا نعمة أنعمها على قوم حتى يغيروا ما بأنفسه﴾؛

خدا بر آن نیست که نعمتی را که به قومی عطا کرده است تغییر دهد، تا وقتی که آن قوم حال خود را تغییر دهند.

پیش از انقلاب اسلامی روشنفکری در ایران به معنای بی‌اعتنایی به ارزش‌های ملی و اسلامی بود و جوانی که معتقد به این ارزش‌ها باشد را متحجر و عقب‌مانده می‌دانستند. روشنفکر برای فرهنگ اسلامی - ایرانی ارزشی قائل نبود و پیشرفت را در پیروی از فرهنگ غرب می‌دانست. امروز نیز در جامعه ما روشنفکری این‌گونه معنا می‌شود و موجب شده است جوانان برای این که برچسب تحجر نخورند، از فرهنگ اسلامی - ایرانی برگردند و به تبعیت از فرهنگ غربی بپردازند تا در جامعه به آنها روشنفکر بگویند. اما این تفکر در جامعه باید اصلاح شود، زیرا روشنفکر به معنای کسی که به آینده نگاه می‌کند، می‌تواند مانند شهید مطهری معتقد به ارزش‌های اسلامی و سنت‌های ملی باشد (مرکز صها، ۱۳۹۰ ش: ۵۵، ۶۵ و ۹۴).

یکی از اهداف انقلاب اسلامی، ایجاد یک محیط اسلامی - ایرانی بود. جوان در چنین محیطی می‌تواند معتقد به ارزش‌های اسلامی - ایرانی بار بیابد. پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم می‌فرماید: بدانید که همه شما مسئولید و همه شما نسبت به زیردستان خود بازخواست می‌شوید.

فرمانروای مردم، مسئول مردم است و نسبت به زیردستانش بازخواست می‌شود. مرد، سرپرست خانواده است و نسبت به آنان، بازخواست می‌شود. زن، مسئول خانه شوهر و فرزندان اوست و در برابر آنان، بازخواست می‌شود (دیلیمی، ۱۳۹۵ش: ج ۱، ۱۸۴).

یعنی همه مردم نسبت به وضع جامعه مسئول هستند (سخنرانی تلویزیونی مقام معظم رهبری به مناسبت رحلت امام، ۱۴۰۰/۳/۱۴). مقدمه تشکیل جامعه اسلامی - ایرانی، تشکیل دولت اسلامی - ایرانی است. تحقق این جامعه اسلامی - ایرانی برای تربیت جوانان مؤمن انقلابی ممکن است، زیرا خداوند در آیه ۷ سوره مبارکه محمد می‌فرماید:

﴿إِن تَنصُرُوا اللَّهَ يَنصُرْكُمْ﴾؛

اگر خدا را یاری کنید، خدا هم شما را یاری می‌کند.

یاری کردن خداوند یعنی اگر در جهت تشکیل جامعه اسلامی و تحقق احکام الهی گام بردارید، خداوند نیز شما را یاری می‌کند (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با دانشجویان، ۱۳۹۸/۳/۱).

امام خمینی رحمته الله علیه در مورد ضرورت پاکسازی محیط اجتماعی می‌فرماید:

اگر بخواهیم حکومت مان اسلامی باشد، باید محتوای جامعه را اسلامی کنیم، نه این که انواع محرمات مانند رباخواری و گرانفروشی در بازار رواج داشته باشد (مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، ۱۳۹۹ش: ج ۹، ۱۸-۱۹).

۵. انتظار آینده روشن

انتظار ظهور از عوامل مؤثر در تربیت یک جوان مفید برای کشور و انقلاب اسلامی است، زیرا انتظار موجب پدید آمدن خصوصیات در جوان می‌شود که او را به انقلاب اسلامی جذب می‌کند؛ این خصوصیات عبارتند از:

یکم. نپذیرفتن وضع موجود: جوان منتظر به وضع موجود قانع نیست و روز به روز بیشتر تلاش می‌کند تا کشورش در تمام جنبه‌های علمی، اقتصادی، صنعتی، فرهنگی و معنوی و... پیشرفت کند تا به جامعه آرمانی ای که مطلوب حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الیه است نزدیک تر شود و زمینه ظهور حضرت فراهم تر شود. بنابراین انتظار باعث می‌شود جوان به وضعیت موجود جمهوری اسلامی قانع نباشد و ظرفیت آن را بالاتر بداند، زیرا اعتقاد دارد که حکومت جمهوری اسلامی زمینه ساز ظهور است؛ پس باید در جهت حفظ جمهوری اسلامی و پیشرفت آن کوشید (مؤسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۹۸ش: ۴۵؛ ملایی، ۱۳۹۶ش: ۱۶۷).

دوم. امید به فرج و رهایی از پوچی: جوان منتظر نسبت به آینده انقلاب اسلامی و میهنش امیدوار است و مانع تراشی‌های دشمنان او را مأیوس نمی‌کند زیرا به ظهور حضرت و اتصال جمهوری اسلامی به حکومت ایشان ایمان دارد. جوانی که دارای یک هدف متعالی است هرگز در برابر زورگویی‌های مستکبرین تسلیم نمی‌شود، بلکه همیشه به آینده درخشان جمهوری اسلامی و اتصالش به حکومت مهدوی امید دارد. هیچ نیرویی نمی‌تواند مانع جوانی شود که نه تنها نابودی ظلم در سراسر جهان را ممکن بلکه آن را حتمی می‌داند (مؤسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۹۸ ش: ۴۶-۴۹ و ۱۱۲؛ ملایی، ۱۳۹۶ ش: ۱۶۷-۱۶۸، ۱۷۲ و ۲۰۸).

سوم. مسئولیت‌پذیری و تلاش: جوان منتظر نسبت به آینده انقلاب اسلامی بی‌تفاوت نیست، زیرا حکومت جمهوری اسلامی را زمینه‌ساز حکومت مهدوی می‌داند، بنابراین نسبت به آینده آن احساس مسئولیت می‌کند. وقتی خداوند در آیات ۱۰۵ و ۱۰۶ سوره مبارکه انبیاء می‌فرماید:

﴿ولقد كتبنا في الزبور من بعد الذكر أن الأرض يرثها عبادي الصالحون * إن في هذا لبلغا لقوم عابدين﴾

و همانا ما پس از تورات در زبور نوشتیم که زمین را بندگان شایسته ما به ارث می‌برند * همانا در این وعده پیام روشنی است برای عبادت‌کنندگان.

کسانی که اهل عبادت هستند می‌فهمند که نسبت به زمینه‌سازی برای تحقق این وعده الهی تکلیف دارند و باید مسئولیت‌پذیر باشند، زیرا انتظار حرکت است، نه سکون. منتظر بودن معنایش این نیست که صبر کنیم تا حضرت ظهور کند و دنیا را پر از عدل و داد کند، بلکه یعنی منتظر انجام وظیفه باشیم، امروز وظیفه یک جوان منتظر تلاش برای پیشرفت جمهوری اسلامی است (مؤسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۹۸ ش: ۵۶-۵۵؛ ملایی، ۱۳۹۶ ش: ۱۷۱).

چهارم. خواهان قدرت سیاسی: جوان منتظر می‌داند که عدالت در سطح جهانی با موعظه کردن محقق نمی‌شود، بلکه نیاز است که انسان‌های عادل قدرت را در دست داشته باشند و با زبان قدرت با زورگویان حرف بزنند. آغاز دعوت پیامبران با نصیحت بود اما سپس خود را تجهیز کردند و با دشمنان توحید با زبان اقتدار حرف زدند. این که خداوند در آیه ۲۵ سوره مبارکه حدید بلافاصله پس از ﴿ليقوم الناس بالقسط﴾ تا مردم قیام به عدالت کنند می‌فرماید: ﴿وأنزلنا الحديد فيه بأس شديد ومنافع للناس﴾ و آهن را نازل کردیم که در آن نیروی شدید و

منافعی برای مردم است. یعنی پیامبران علاوه بر این که با زبان نصیحت سخن می‌گویند، در برابر زورگویان مجهز به سلاح هستند و مبارزه می‌کنند (مؤسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۹۸ ش: ۵۹-۵۸). بنابراین زمینه‌سازی برای ظهور و تشکیل حکومت عادلانه جهانی، بدون تشکیل حکومت اسلامی ممکن نیست. در نتیجه جوان منتظر همان طور که برای تحقق انقلاب اسلامی تلاش کرده بود، امروز برای تداوم آن نیز تلاش می‌کند.

آسیب‌شناسی جوانان انقلابی

در این مبحث آسیب‌های محوری جوانان انقلابی که در بیانات امامین انقلاب مورد تصریح و تأکید قرار گرفته‌اند که عبارت از پشت کردن به انقلاب، ناامیدی، افراط و تفریط، نفوذ دشمن و انقلابی منفی بودن است، تبیین شده است.

۱. پشت کردن به انقلاب

راه انقلاب، راهی است که به عزم، ایمان و ثبات قدم نیاز دارد. کسی که در میان راه از انقلابی بودن برمی‌گردد مانند کسی است که از اول انقلابی نبوده زیرا تمام اعمال سابقش حبط می‌شود. بنابراین جوانی که سال‌ها انقلابی بوده اما پس از مدتی خسته می‌شود و سازش با دشمن و هم‌رنگ جماعت شدن را ترجیح می‌دهد، انگار از ابتدا انقلابی نبوده است. خداوند در آیه ۲۱۷ سوره مبارکه بقره می‌فرماید:

«من یرتد منکم عن دینه فیمت وهو کافر فأولئک حبطت أعمالهم فی الدنیا والآخرة»؛ کسی که از آئینش برگردد، و در حال کفر بمیرد، تمام اعمال نیک (گذشته) او، در دنیا و آخرت، نابود می‌شود.

مقام معظم رهبری می‌فرماید:

آن کسانی که از راه انقلاب برگردند، مثل کسانی هستند که در تابستان روزه گرفته‌اند و تا اواخر روز، روزه را حفظ می‌کنند، اما یک ساعت به غروب، طاق‌شان تمام می‌شود؛ افطار می‌کنند. این مثل همان کسی است که از اول روز، روزه نگرفته است. بنابراین او از ابتدا انقلابی نبوده است (بیانات مقام معظم رهبری در مراسم نوزدهمین سالگرد ارتحال حضرت امام خمینی علیه السلام، ۱۳۸۷/۰۳/۱۴).

۲. ناامیدی

خداوند در آیه ۸۷ سوره مبارکه یوسف می‌فرماید:

﴿لَا تَيْأَسُوا مِنْ رُوحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَيْأَسُ مِنْ رُوحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ﴾؛

از رحمت خدا ناامید نشوید زیرا کسی از رحمت خدا ناامید نمی‌شود مگر گروه کافران.

بنابراین جوان مؤمن انقلابی باید از القائاتی که او را به ناامیدی نسبت به آینده درخشان انقلاب اسلامی می‌کشاند بپرهیزد. دشمن نیز با علم به استعداد جوانان انقلابی در پیشرفت کشور، از طریق رسانه و فضای مجازی، بذر ناامیدی را در دل جوانان می‌کارد که بهترین راه برای مبارزه با آن، انس با قرآن کریم و امام زمان عجل الله تعالی فرجه الهم است تا به رحمت خدا و فرج امید پیدا کنیم.

مقام معظم رهبری می‌فرماید:

جوانان عزیز! دشمن روی شما سرمایه‌گذاری‌های زیادی می‌کند. یأس، بزرگ‌ترین آفت جوان است. جوان‌ها بدانند که متأسفانه یأس به روح جوان زودتر راه پیدا می‌کند؛ هم‌چنان که امید این‌گونه است. در مقابل یأسی که دشمن می‌خواهد به جوان‌ها تلقین کند، خودتان را مصونیت بدهید (سخنرانی مقام معظم رهبری در دیدار دانشجویان و دانش‌آموزان به مناسبت سیزدهم آبان‌ماه، ۱۳۶۸/۰۸/۱۰).

۳. افراط و تفریط

افراط و تفریط دو لبه یک قیچی هستند و هر دو به یک اندازه موجب دور شدن جوان از آرمان‌های انقلاب اسلامی می‌شود، بنابراین جوان انقلابی باید از فرمایشات امامین انقلاب پیروی کند تا از مسیر انقلاب اسلامی خارج نشود. خداوند در آیه ۲ سوره مبارکه بقره می‌فرماید: ﴿جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا﴾؛ شما را امتی میانه (معتدل و بدون افراط و تفریط) قرار دادیم. امیرالمؤمنین علیه السلام می‌فرماید:

نادان را نمی‌بینی مگر افراط‌گر یا تفریط‌گر (نهج البلاغه، حکمت ۷۰).

مقام معظم رهبری (حفظه الله) می‌فرماید:

از افراط و تفریط بایستی پرهیز کرد. جوان‌های انقلابی بدانند؛ همان‌طور که کناره‌گیری و سکوت و بی‌تفاوتی ضربه می‌زند، زیاده‌روی هم ضربه می‌زند (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار طلاب، فضلا و اساتید حوزه علمیه قم، ۱۳۸۹/۰۷/۲۹).

۴. نفوذ دشمن

جوان انقلابی باید هوشیار باشد و مانع نفوذ افکار و افراد دشمن به صف جوانان انقلابی شود، زیرا دشمن از طریق رسانه‌ها و فضای مجازی یا افراد نفوذی، در تلاش است تا جوانان

انقلابی را از مسیر انقلاب منحرف و مردم را نسبت به آنها بد بین کند، تا متایل به افراد شرف‌گرا یا غرب‌گرا شوند. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرماید:
 زیرک و باهوش و هشیار است (مجلسی، ۱۳۸۶ق: ج ۶۷، ۳۰۷).

مقام معظم رهبری می‌فرماید: «یکی از ضربه‌هایی که جوامع بشری می‌خورند، از ناحیه نفوذ دشمنان‌شان است، که این در آیه *«اشداء علی الکفار»*، آیه ۲۹ سوره مبارکه فتح وجود دارد. *«اشداء»* به معنای شدت عمل نیست. *«اشداء»* به این معنا که ما در فارسی [به آن] شدت عمل می‌گوئیم، نیست؛ *«اشداء»* یعنی سخت بودن، محکم بودن، غیرقابل نفوذ بودن؛ این معنای *«اشداء»* است. *اشداء علی الکفار*؛ نگذارید در جامعه شما نفوذ پیدا کنند. معنای نفوذ دشمن، نفوذ بیگانه و بدخواه این است که شما از خودتان اختیاری ندارید؛ او می‌آید و در جامعه شما، مثل انسان بی‌هوشی که هرچه می‌خواهند به او تزریق می‌کنند، تصرف می‌کند» (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی، ۱۴۰۱/۱۱/۲۹).

۵. انقلابی منفی

یکی از تعبیرات بدیع مقام معظم رهبری، انقلابی مثبت و منفی است که یکی از آفت‌هایی است که بعضی انقلابیون پس از پیروزی انقلاب اسلامی دچارش شدند. ایشان می‌فرمایند:
 ما از اول انقلاب دوگونه انقلابی داشتیم... بعضی از انقلابیون، انقلابیون مثبت بودند؛ بعضی از انقلابیون هم انقلابیون منفی بودند. در اوایل انقلاب، انقلابی منفی به آن انقلابی‌ای می‌گفتیم که از میدان کار و تلاش و حرکت، آن‌جایی که دردسری داشت، عقب می‌کشید. انقلابی بود، اما انقلابی و جاهت‌طلب و راحت‌خواه؛ انقلابی‌ای که می‌گفت من مبارزه‌ام را قبل از انقلاب کرده‌ام، اکنون دیگر می‌خواهم احترام شوم... یک عده هم انقلابی مثبت بودند. حاضر بودند آبروی‌شان را هم خرج کنند... انقلابی منفی، خودش را از کار کنار می‌گیرد؛ اما اگر یک‌وقت کاری هم به دستش افتاد، مثل آدم‌هایی که هیچ کاری در دست‌شان نیست، حالت منفی‌بافی و شکل اپوزیسیون به خودش می‌گیرد؛ گأنه در هیچ کاری مسئولیت ندارد! انقلابی مثبت حتی اگر هیچ‌کاره هم باشد، خودش را مسئول‌ترین فرد می‌داند (بیانات مقام معظم رهبری در جمع دانشجویان و اساتید دانشگاه صنعتی امیرکبیر، ۱۳۷۹/۱۲/۰۹).

نتیجه‌گیری

همواره فرمایشات امامین انقلاب بر اهمیت دادن و تقدیر از جوانان بوده است، تا جوانان خود را در انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی سهیم بدانند و در نتیجه در حل مشکلات جمهوری اسلامی ایران کوشا باشند. مسئولین نیز باید شرایط را برای شکوفایی استعداد جوانان و خدمت‌شان به میهن و انقلاب فراهم کنند.

ایشان به تبیین نیازهای جوانان پرداختند تا هم جوانان از نیازهای حقیقی خود آگاه شوند و هم مسئولین در جهت رفع نیازهای جوانان اقدامات لازم را انجام دهند. همچنین ویژگی‌های جوان مؤمن انقلابی را هم در دیدار با جوانان و هم در دیدار با مسئولین بیان کردند تا هم جوانان خود را متخلص به این ویژگی‌ها کنند و هم مسئولین جوانان دارای این ویژگی‌ها را به کار گیرند.

امامین انقلاب، خانواده را به عنوان اولین محیط رشد و تشکیل شخصیت جوانان، مدرسه، دانشگاه و حوزه علمیه را به عنوان محیطی که بیشتر وقت جوانان در خارج از خانه در آنجا سپری می‌شود، رسانه را به عنوان ابزار تبلیغی‌ای که بیشترین تأثیر را در قشر جوان دارد، محیط اجتماعی را به دلیل این‌که بشر فطرتاً اجتماعی است و از محیط زندگی‌اش تأثیر می‌پذیرد و انتظار ظهور را به عنوان عامل امید، حرکت، مسئولیت‌پذیری و اقتدار سیاسی جوانان، در تربیت جوان مؤمن انقلابی مؤثر می‌دانند. باتوجه به فرمایشات امامین انقلاب و این‌که حکومت، جمهوری اسلامی است و جوانان روحانیون را نماینده اسلام می‌دانند، باید گفت که مهم‌ترین عامل در تربیت جوان انقلابی، حوزه علمیه و روحانیون هستند.

منابع

قرآن کریم
نهج البلاغه

۱. اباذری، عبدالرحیم (۱۳۸۸ش)، *عصر شکوفایی (مقایسه قبل و بعد از انقلاب اسلامی در نگاه مقام معظم رهبری)*، قم: فرهنگ اهل بیت، اول.
۲. ابراهیمی فر، عبدالجواد (۱۳۸۰ش)، *شرح وصیت‌نامه امام خمینی*، قم: ظفر، اول.
۳. ابن بابویه، محمد بن علی (۱۳۸۷ق)، *من لایحضره الفقیه*، تهران: دارالکتب اسلامی، هفتم.
۴. ابن بابویه، محمد بن علی (۱۳۹۵ق)، *کمال‌الدین و تمام النعمه*، قم: دارالحدیث، پنجم.

۵. آمدی، عبدالواحد بن محمد (۱۳۹۵ق)، *غررالحکم و درر الکلم*، قم: دارالحدیث، هشتم.
۶. باهنر، ناصر (۱۴۰۰ش)، *دین و رسانه و کودک از دیدگاه امام راحل و رهبر معظم انقلاب*، تهران: اتحادیه رادیو و تلویزیون‌های اسلامی، اول.
۷. پاینده، ابوالقاسم (۱۳۹۰ش)، *نهج الفصاحه*، تهران: بدرقه جاویدان، پنجم.
۸. حر عاملی، محمد بن حسن (۱۳۹۴ق)، *تفصیل وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه*، قم: ذوی القربی، دهم.
۹. دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم (۱۳۸۵ش)، *ره توشه راهیان نور ویژه جوانان*، قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، اول.
۱۰. دیلمی، حسن بن محمد (۱۳۹۵ش)، *إرشاد القلوب الی الصواب المنجی من عمل به من الیم العقاب*، قم: دارالحدیث، دوم.
۱۱. ربانی خوراسگانی، محمدصادق (۱۳۸۸ش)، *بررسی کارکردهای اجتماعی انتظار حضرت مهدی در ایران معاصر*، قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمته‌الله علیه، اول.
۱۲. شریفی نیا، محمد (۱۳۸۰ش)، *جوانی و تربیت از دیدگاه امام خمینی*، قم: نشریه مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی، پنجم.
۱۳. صافی گلپایگانی، لطف‌الله (۱۳۹۱ش)، *منتخب الاثر فی الامام الثانی عشر*، قم: کتاب جمکران، اول.
۱۴. طوسی، محمد بن حسن (۱۳۹۴ق)، *الامالی*، قم: اندیشه هادی، دوم.
۱۵. غفاری، مصطفی (۱۳۹۵ش)، *از نیمه خرداد (طرحی از اندیشه و رهبری حضرت آیت‌الله خامنه‌ای)*، تهران: نهضت نرم‌افزاری، اول.
۱۶. کلینی، محمد بن یعقوب (۱۳۸۷ق)، *الکافی*، قم: دارالحدیث، چهارم.
۱۷. گروه مطالعات مدیریت راهبردی (۱۳۹۰ش)، *دولت زمینه‌ساز ظهور (راهبردهای فرهنگی انتظار)*، تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی، اول.
۱۸. مجلسی، محمدباقر (۱۳۸۶ق)، *بحار الانوار الجامع لدرر اخبار الائمه الاطهار*، تهران: اسلامیه، چهارم.
۱۹. مرکز صهبا (۱۳۹۰ش)، *دغدغه‌های فرهنگی (شرح مزجی بیانات مقام معظم رهبری)*، تهران: مؤسسه ایمان جهادی، اول.

۲۰. ملایی، حسن (۱۳۹۶ش)، ما منتظریم (خورشید مهدویت در منظومه فکری حضرت آیت الله خامنه‌ای)، قم: بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشريف، دوم.
۲۱. ملکی راد، محمود (۱۳۹۷ش)، کارکردهای اجتماعی اعتقاد به مهدویت، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، اول.
۲۲. مؤسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی (۱۳۹۸ش)، نگاهی به نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت الله خامنه‌ای، تهران: مؤسسه پژوهشی فرهنگی انقلاب اسلامی، اول.
۲۳. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (۱۳۷۸ش)، جوانان از دیدگاه امام خمینی، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، دوازدهم.
۲۴. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (۱۳۸۴ش)، روحانیت و حوزه‌های علمیه از دیدگاه امام خمینی، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، سوم.
۲۵. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (۱۳۹۹ش)، صحیفه نور، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، بیستم.
۲۶. نراقی، محمد مهدی (۱۴۰۰ش)، جامع السعادات، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، اول.
۲۷. هدایتی، ابوالفضل (۱۳۸۷ش)، مهدویت در منظر امام خمینی، تهران: عروج، اول.
۲۸. سایت مقام معظم رهبری: Khamenei.ir